

СТА III
592

НАР. БИБЛИОТЕКА-ТАТНОВО
ДЕПОЗИТНА
7932 --- Г. 23880

БЪЛГАРСКИ ВОИНЪ

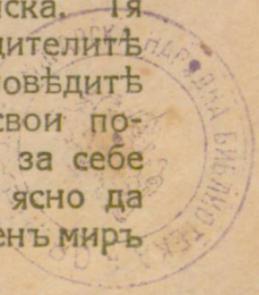
ГОДИНА VIII * 1930/1931 КНИЖКА 1 * АПРИЛЪ

СПИСАНИЕТО ИЗЛИЗА МЕСЕЧНО
РЪКОВОДИ РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ
РЕДАКЦИЯ — „ОБОРИЩЕ“ 2 — СОФИЯ

ВОЙНАТА

Мода е днесъ да се говори и вика противъ войната. Уморени отъ голѣмото напрежение, воювалитѣ народи се нуждаятъ отъ по-дълъгъ миръ. Но тази тѣхна нужда се използува и отъ вжтрешнитѣ врагове, особено у пострадалитѣ страни, за пакостнитѣ имъ агитации противъ държава и войска. Тя се използува сжщо и отъ победителитѣ за да приспиватъ чрезъ проповѣдитѣ за „вѣчния миръ“ сжщитѣ свои пострадали противници, макаръ, за себе си, тѣ да се въоржжаватъ и ясно да разбиратъ истината — че вѣченъ миръ

има само на гробищата. И въобезоржжена и отслабена България, която винаги се е борила за правдата, ще чуе сега такива агитации. Като че ли не ние сме онеправданитѣ и, като че ли ние ръководимъ свѣтовната политика. Целта на тѣзи агитации е една — разслабване на народния духъ за въ полза на враговетѣ: вътрешни и външни. Защото войни е имало откакъ свѣтъ свѣтува и ще ги има, и да ги искаме и да ги не искаме докато свѣтува.

Най-голѣмитѣ лицемѣри и противници ужъ на войната — болшевицитѣ воюваха недавно въ Манджурия. Воюваха, защото жизненитѣ интереси на Русия го налагаха. Има нѣща, при които никакви международни преговори арбитражи и агитации не помагатъ, за които *трябва да се мре*. И ония народи сж оцѣлявали и сж се прочували съ своята култура, които сж били готови винаги да мратъ за бащинитѣ си огнища. Такива народи ясно сж разбирали, че не войската е причината за войнитѣ, а тъкмо обратното: бурята на войната, която може да свие нена-

дейно надъ тѣхъ, безусловно налага военната организация и подготовка. Въ тѣхното число е и българскиятъ народъ, каленъ и оцѣлѣлъ въ безбройни борби и прославенъ открай, както съ трудолюбието и културата си, тъй и съ здравия си мечъ. Нашитѣ дѣди не сж ламтѣли за заграбването на чуждото, но тѣ сж знаели да мратъ за своя народъ, за неговитѣ права и идеали. А нали това е и назначението на войската? Нали на това се учимъ въ казармата?

Мирътъ не зависи само отъ насъ. Бурята, рано или късно, може пакъ да се извие. Животъ безъ борба нѣма. И ние трѣбва да сме готови да срещнемъ войната и, безъ да я желаемъ, да не се боимъ отъ нея. А, за да бждемъ такива, не трѣбва да се приспиваме отъ агитациитѣ. Напротивъ трѣбва да знаемъ и да ни бжде ясно, че тѣ не служатъ на България, а на враговетѣ ѝ.

ИВАНЪ ВАЗОВЪ

Роденъ е на 27. юний 1850. г. въ гр. Сопотъ. Синъ е на Минчо Ивановъ Айваза — честенъ и малограмотенъ търговецъ и на Сжба — жена отъ заможенъ родъ. При бѣгството си въ Балкана презъ 1876. г. баща му билъ съсѣченъ отъ башибозуцитѣ.

Написалъ е много стихотворения, разкази, пжѣни описания, романи и исторически драми. Най-значителенъ е романа му „Подъ игото“, който трѣбва да се прочете отъ всички.

Презъ цѣлия си животъ той е разхубавявалъ родната речъ, изучвалъ е народа си, живѣлъ е съ мжкитѣ и радоститѣ му, като ги е описвалъ и въз-

пъвалъ. Българския народъ го оцени и заслужено го нарече *народенъ* поетъ.

Почина въ София на 22. октомврий 1921. година.

НАДЕЖДА

ОТЪ ИВ. ВАЗОВЪ

Не, не ще остане тъй до края —
Има правда, висша правда има:
Следъ нощъ утро иде, май следъ зима..
Позволи ми Боже, да дотрая.

Духъ убить да видя пакъ подигнатъ,
Жизненъ лекъ на тежки рани турень:
Жилавъ си, народе, непостигнатъ
По търпежъ и мощъ въ живота бурень!

ДЪДО ЙОЦО ГЛЕДА...

РАЗКАЗЪ ОТЪ ИВ. ВАЗОВЪ

Когато си спомняме за нашитѣ бащи, дѣди, роднини, преселени на оня свѣтъ преди освобождението на отечеството, преди да лъснатъ предъ очитѣ имъ сладкитѣ лжчи на свободата, често ни минува презъ ума, какво би било очудването имъ, радостъта имъ, ако по едно чудо се събудѣха отъ вѣчния си сънъ въ гробове-

тѣ, излѣзѣха на бѣлъ свѣтъ и погледнѣха около себе си; какъ щѣха да бждатъ поразени отъ всичко онова непознато, невѣроятно въ живота, което ще ги обикаля, и въ което тѣ ще се чувствуватъ чужденци. . .

Нещастнитѣ родни души нѣма, обаче, да възкрѣснатѣ и да се порадватѣ на чудесиитѣ на свободата, на които ние, обгърнали вече, гледаме равнодушно сега, и за които тѣ не сж сънували даже въ най-дивнитѣ си блѣнове! . . .

Не, тѣ нѣма да възкрѣснатѣ: никой не е възкрѣсналъ. . .

* *

* *

Имаше, обаче, единъ човѣкъ, който бѣ умрѣлъ въ надвечерието на освободителната война, и който възкрѣсна не — а можа да изпита удивлението на единъ възкрѣсналъ при вида на освободена България, безъ да изпита разочарованията на насъ живитѣ, които гледаме.

Той бѣше осемдесетъ и четири-годишниятъ старецъ дѣдо Йоцо.

Той живѣеше въ едно затънгено планинско отъ нѣколко кошари селце, загнѣздено въ единъ високъ усоевъ валогъ на Стара-планина, надъ Искърската клисура.

Тоя дѣдо Йоцо, простъ, но събуденъ старецъ, прекаралъ тежкия животъ на роба въ всичкитѣ му тегла,

вотъ, спомени грозни и лоши. Той виждаше въ мислитѣ си ясно, което е виждалъ въ очитѣ си нѣкога; ясно му се мѣркаха въ мрака червени фесове, гжжви, камшици, свирепи турци съ свирепи лица, една дълга робска нощъ безъ проблѣсъкъ отъ радостъ и надежда, роденъ въ нея и умрѣлъ въ нея.

* *

* *

Въ тия непристъпни тогава балкански пустини екътъ на войната слабо стигна. Войната се почна и свърши, безъ да се отрази почти гърмежа ѝ въ канаритѣ на неприближимата Искърска клисура.

Настана свободна България.

И дѣдо Йоцо стана свободенъ — казаха му това.

Но той бѣше слѣпъ, свободата не видѣше, нито я чувствуваше осезателно по нѣщо.

Свободата се изразяваше за него въ думитѣ: „Нѣма турци вече“!

И той усѣщаше, че ги нѣма вече.

Но той жедуваше да види „българското“, да му се порадва.

Въ своитѣ прости едноселци, въ разговоритѣ имъ, въ грижитѣ на всѣ-кидневния животъ той не усѣщаше ни-що особено ново. Все сжщитѣ хора съ сжщитѣ страсти, неволи и сиромашия, както и преди. Той слушаше сжщтата глъчка и шумъ въ кръчмата; сжщтитѣ селски крамоли, сжщтитѣ борби съ нуж-дитѣ и съ природата въ тая изгубена безплодна покрайнина, отдалечена отъ свѣта.

„Де българското“, питаше се той очуденъ, седналъ на сѣнка подъ кло-нитѣ на кривитѣ церове предъ държа-вата му, съ погледъ безжизненъ, меч-тателно впить въ пространството.

Да бѣ ималъ зрение, той би фрѣк-налъ, като орелъ, да погледа, какво има по новия свѣтъ.

— Анджакъ сега ми трѣбваха очи-тѣ! — мислѣше си той горчиво.

Да види свободна България — то-ва бѣше неотстѣпната му мисль. Тая мисль засланыше всичко друго: шу-мътъ на околния животъ го оставяше равнодушенъ, безучастенъ — всичко бѣше тѣй малко, незначително, ни-щожно и обикновено! Той се боеше.

че ще умре, преди да разбере, какво е нѣщо „българското“; или че може да изгуби отъ старостъ ума си, безъ да познае това чудно нѣщо. . . .

* *

* *

Единъ пжтъ - на петата година следъ освобождението — разнесе се

Н. В ЦАРЯ МЕЖДУ ЗАЩИТНИЦИТЪ НА ГОЛ.
ВЪРХЪ, ДЕТО 4. ДИВИЗИЯ РАЗВИ ГОЛЪМИ
ДЕЙСТВИЯ

слухъ изъ селото, че иде, кой знае по какви неизповѣдими божии сждбини, околийскиятъ началникъ.

Развълнува се селото отъ тая вестъ.

Разигра се бедното дѣдово Йоцово сърдце; разбуди се душата му отъ

сладки парливи вълнения, неизпитвани още. Сега щѣше да види „българското“! Именно да види. . .

Разпита, да разбере, тоя голѣмецъ като какъвъ е, като какъвъ маймуринъ. Казаха му по-вещи селяни, че началникътъ е нѣщо като каймакаминъ, като паша.

— Ама български паша? — пита той запѣхтѣнъ отъ вълнение.

— Български, ами какъвъ! — отговарятъ му.

— Нашъ си? Българинъ? . . — пита пакъ очуденъ.

— Турчинъ ли искашъ да бжде, Йоцо? — отговарятъ му съжалително селянитѣ, които отдавна сж видѣли и началници, и по-голѣми хора въ Враца — защото никой отъ тѣхъ не е билъ въ София.

Но дѣдо Йоцо нѣ се задоволява съ тоя отговоръ. Той пита, началникътъ какъ е премѣненъ, какъ ходи, носи ли сабя. Разправятъ му.

— Та и сабя носи? . . .

И той въздиша отъ радость,

— Ще го видимъ, като дойде, — мисли старата му глава и се тресе.

* * Пристигна началникъ и спрѣ у
Денкови.

Денковата кжща — едничката въ селцето по-прилична — на две низки катчета, измазана съ калъ, съ прозорчета, отъ които едното даже съ стъкло, съ тѣсни стълбици отъ вѣнъ, бѣше отредена отъ селото да приеме висския гостъ.

Затече се дѣдо Йоцо къмъ Денкови, тупа съ тояжката си по плетената вратня и вика:

— Денку, тукъ ли е гостътъ?

Денко го вижда и се понамусва:

— Тука е, дѣдо Йоцо. За каква работа идешъ? Началнико е уморенъ, остави го сега!

А бе кажи му да излѣзе за единъ часъ! — дума старецътъ и тупа съ тояжката си по двора, отивайки къмъ стълбитѣ, що водятъ на одърчето.

— Що си тъй припренъ? За кого, за какво диришъ началнико? — пита дсмакинътъ.

— За никого, за мене си, тъй . . . кажи му: „Дѣдо Йоцо слѣпиятъ иска да те види!“

— Да го видишъ? усмихва се горчиво Денко и си думя: Ще го видишъ ти, когато си видишъ муцуната въ кладенеца.

Но старецътъ настоява. Той тупа вече съ тояжката си по първото стъ-

ВЕСЕЛО ПРЕКАРВАНЕ НА ПОЧИВКАТА, ЗАДЪ
ПОЗИЦИЯТА

пало на стълбитѣ. Старата му глава се тресе.

Домакинътъ влиза при началника и му обажда, че единъ вдетиненъ старецъ, слѣпецъ, го търси.

— За каква работа? — пита началникътъ.

— Иде да те види.

— Да ме види? . . . И слѣпъ, казвашъ? . . .

— Слѣпъ отъ петъ-шестъ години. — И той му разправи какъ дѣдо Йоцо ненадейно изгубилъ зрението си, когато братушкитѣ да дойдатъ.

Бѣше заможничъкъ и разбранъ челякъ, допълни Денко — но нали даде Господъ, ослѣпѣ, кой знай отъ какво . . . . Сега гледа, ама не види . . . . Вика се умрѣлъ човѣкъ . . . . Защо си го не прибере Господъ? Добре, че остави имотецъ — държава, стокица, та го гледа синъ му и снаха му. И добре го гледатъ челяко. . . .

— Любопитно, — каза си началникътъ, — нека дойде! Не, чакай да излѣза.

И той излѣзе на одъра и слѣзе по стълбитѣ.

Дѣдо Йоцо по тропането на чизмитѣ позна, че е той, бѣлгарскиятъ паша, па свали шапката.

Чиновникътъ видѣ предъ себе си единъ бѣлобрадъ, старецъ, но съ

здравъ още изгледъ, съ едно почернѣло грубо лице, въ окжсанъ безрамникъ и съ чешири овити съ връвь. Цѣлото му тѣло се трѣсѣше. Той стоеше въ смирено положение, съ наведена бѣловласа глава.

— Какво има, дѣдо? — попита началникътъ приветливо.

Старецътъ вдигна глава, обърна къмъ него безжизнени очи, които не се движеха. Само мишцитѣ на едрото му лице нервно затреперѣха.

— Ваша милость ли си, синко?

— Азъ съмъ, дѣдо.

— Пашата ли?

— Той сжщиятъ, — каза началникътъ усмихнатъ.

Дѣдо Йоцо приближи къмъ него, премѣсти си шапката подъ лѣвата мишница, взе му ржката, побара сукнения ржавъ, пофана мѣднитѣ копчета по гърдитѣ му и екселбантитѣ; попипа съ трепетна ржка сребърнитѣ плетени еполети на рамената му, па се подигна, та ги цѣлуна.

— Господи, видохъ! — продума старецътъ, който се прекръсти, па си

изтри съ ржкава сълзитѣ, що блик-
наха изъ мъртвитѣ му очи.

Па се поклони низко и рече:

ЧИСТЕНЕ ОРЖИЕТО ПРИ ПОСТЪ № 16. НА
ЗІ9. ПОГРАНИЧЕНЪ УЧАСТЪКЪ

— Сега прощавай, синко, че ти
направихъ трудъ! И, тупайки съ тояж-
ката, гологлавъ излѣзе.

* *

* *

После настанаха за него пакъ едно-
образни, безпросвѣтни дни; пакъ дъл-
бокиятъ мракъ на слѣпотата, въ който

свѣтъше заристъ блѣсъкъ, като ясна звезда въ тъмна нощъ само това видение: българскиятъ началникъ-паша! Чинѣше се на стареца, че той прѣвъ пжтъ следъ петъ години бѣ прогледналь за единъ мигъ и видѣль „българското“ една лучица отъ „българското“ — и се бѣше напълно увѣрилъ, че нѣма турци вече и е настала слободия по свѣта.

Освенъ тоя случай, всичко друго си бѣше, както и по-напредъ: той пакъ срещаше въ крѣчмитѣ сжщитѣ селяни, слушаше сжщитѣ крамоли и глѣчки. Животътъ наоколо продължаваше да шуми, еднакъвъ съ своитѣ неволи, трудове, дребни борби, безъ самъ да вземе въ тѣхъ участие, чужди за него и чужденецъ за тѣхъ. Една радостчица само му оставаше и му облажаваше тъмния животъ: съзнанието, че България е свободна. И, като внимаваше понѣкога на мѣстнитѣ вражди и гонения, той се чудѣше, какъ тия хора си тровятъ живота, когато трѣбва да бждатъ все весели и да се радватъ, че е българско и слободия. Та тѣ иматъ очи: трѣбваше да бждатъ честити!

— Ще рече човѣкъ, че тѣ сж слѣпи, а азъ гледамъ, — мислѣше си той.

И той следѣше подѣ цероветѣ; слушаше, какъ долу шуми Искърътъ, мислейки, че той пжтува отъ далеко и е видѣлъ много по-голѣми работи, и се радваше. И времето минаваше.

* *

Единъ день дѣдовото Йоцово сърдце се разигра отъ ново вълнение. Дойде си въ отпускъ за Великдень едничкиятъ войникъ отъ селцето. * *

— Ами какъ дойде? Съ войнишки дрехи? — пита развалнуванъ дѣдо Йоцо.

— Въ войнишки дрехи, — отговарятъ му.

— И съ калъчка?

— Да чуешъ само какъ звѣнти, дѣдо Йоце!

Тича старецътъ при Колювия синъ.

— Брей, юнако, тука ли си бре?

— Какво диришъ, Йоцо? — пита стариятъ Колю.

— Де аскерлиятъ да го видя?

Колю извика сина си да го види дѣдо Йоцо и се усмихна самодоволно. Войникътъ излѣзе.

Старецът го усъща по сабята, която, чатка по камънетъ. Той се спуска и стиска пъргавата ржка, която войникътъ му подава весело. Па му бара дебелия шинелъ, копчетата, фуражката,

ЯНТРА ПРЕЗЪ ГАБРОВО

фаща сабята и я цѣлува. После го погледва съ безжизнения си погледъ и зачудено лице, по което се проточили две сълзи.

— Та сега си имаме българска войска? — пита той и трепери отъ щастие.

— Имаме, си дѣдо Йоцо: и войска, и капитани, и нашъ князь, — отговаря войникътъ гордо.

— Нѣма ли да подойде насамъ нѣкога?

— Кой? Княза? И войникътъ, и Колчо се смѣятъ на простогията Йоцова.

А дѣдо Йоцо цѣль часъ разпитва за българския сарай въ София, за българскитѣ топове, за българския талимъ и за всичко . . . И, като слуша чудосиитѣ, що му разправя войникътъ, нему се струва, че нѣкжде въ дълбочинитѣ на душата му едно слънце изгрѣва и освѣтлява всичко и той вижда пакъ зелени планинитѣ и голѣмитѣ чуки съ орли накацали по тѣхъ, и бѣлия божи свѣтъ чудесно хубавъ!

А войникътъ, застървенъ, все разправа чудосии. . .

— Ухъ, да се не види макаръ: анджакъ сега ми трѣбватъ очи! — ядосва се пакъ старецътъ.

* *

* *

Дълго време дѣдо Йоцо живѣ подъ тия нови впечатления. Въ затъntenото селце не идѣше вече никой външенъ

човѣкъ отъ нова България, за да влѣе нова струя отъ благодатно вълнение въ душата му. Не се случи никакво събитие въ еднообразното прозябание на селцето му, което отъ далеко даже да науми кипящия животъ на България, политическитѣ трусове, които се заредиха и потърсиха изъ дъно цѣлата страна, минаха безъ отгласъ въ покойния небосклонъ на селцето. Въ тия нѣколко бедни хижи вестникъ не идѣше, защото никой не четѣше; даскалъ нѣмаше, защото нѣмаше школо; попъ нѣмаше, защото нѣмаше черква; стражарь не стоеше, защото нѣмаше община, а зимата съ снѣговетѣ си и каловетѣ си спираше съвсемъ презъ седемъ месеца и така мъчното имъ съобщение съ свѣта . . . Даже слабо се чу и сръбската война, въ която бѣ загиналъ едничкиятъ отъ това село войникъ. Стигнаха само мжтни, неопредѣлени слухове, че нѣщо става тамъ нѣкъде задъ планинитѣ, но какво — никой добре не знаеше. Въ упоритата борба за добиване коравия ръженъ недопеченъ залѣкъ не остана време за любопитство и за работа на тъмнитѣ

умове на тия тъмни хора.

И дѣдо Йоцо плъзнѣше въ незна-
ние за свѣтовнитѣ събития въ нѣнару-
шимия покой на селцето си.

ВЪТРЕШНОСТЪТА НА РУСКИЯ ХРАМЪ-ПАМЕТНИКЪ
„РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО“ НАДЪ С. ШИПКА

Той падаше полека-лека въ безу-
частна апатия къмъ всичко, що го за-
обикаляше, въ едно незлобиво състо-
яние близо до старческо полишаване.
По цѣли часове и дни стоеше подъ
сѣнката на цероветѣ замисленъ съ по-
гледъ умрѣлъ, безцѣлно втораченъ въ

— Една голѣма царщина не се нае, та ние ли?

Но слухътъ упорствуваше, продължаваше да смуцава въображението на слѣпия старецъ; той даде работа на ума му, по всичко друго останалъ въ състояние на детска незлобивостъ.

Но обадиха му единъ день, че се зафаща направата на желѣзницата изъ устето. Селянитъ се наимаха за работници и слазяха долу при Искъра.

Удиви се старецътъ

— Види се, намѣриха се нѣкъде още по-учени инженери — свѣтъ голѣмъ . . . Френци ли сж пакъ?

Казаха му, че сж българи.

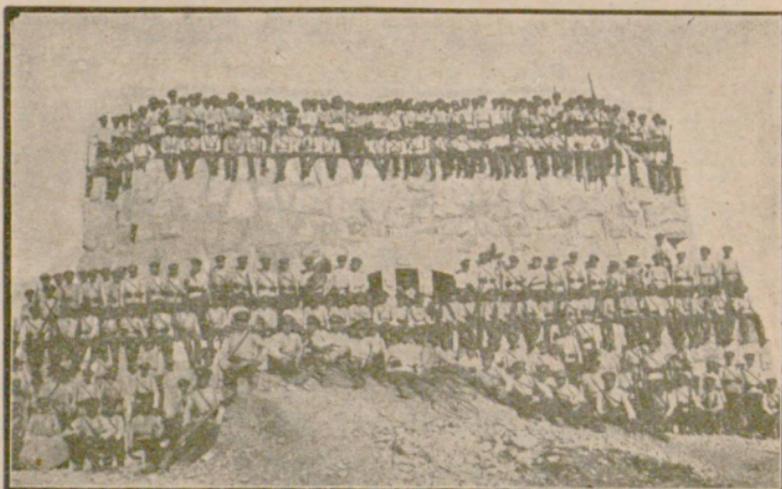
Смая се старецътъ.

— Какъ, наши? Български инженери? Дето паши и учени френци казваха, че не може! Та сме имали по-учени хора, ние? . . . Ами милионитъ, хилядитъ милиони, дето казваше чорбаджи Мано? . . .

— И милионитъ си имаме . . . Кой си има брада, има си и гребенъ!, Изпълни се душата на дѣдо Йоцо съ възхищение. И войска, и паши, и

топове, и князь, и учени хора, и милиони, и чудосии надъ чудосиитѣ!

Сега „българското“ му се предста-ви нѣщо велико, могъществено, необятно . . . Неговиятъ убоги умъ не

НОВОСТРОЯЩИЯТЪ СЕ ВЕЛИЧЕСТВЕНЪ ПАМЕТ-НИКЪ НА В. „СВ. НИКОЛА“

можеше да побере всичкото това величие. До сега символитѣ на „българското“ се изразяваха за него само въ еполетитѣ на околийския началникъ и въ сабята на войника, които бѣ попи-палъ и цѣлувалъ; сега то го поразя-ваше, смайваше съ силата си и пъл-

нѣше съ гордостъ душата му: българска ржка сѣчеше планинитѣ, българскиятъ умъ измисляше работи, да се чуди и мае човѣкъ!

Де сега Мана чорбаджи, да видимъ какво ще каже?

Когато чу първитѣ пукоти на канаритѣ, които се строполяваха долу отъ минитѣ, той си отри съ ржавъ очитѣ, защото се просълзиха.

* *

* *

Отъ тогава неговото любимо мѣсто за стоене бѣше скалата на петдесетина крачки отъ държавата му, надвиснала надъ дълбоката клисура на Искѣра, загърмѣла отъ трескава работа.

Отъ заранъ до вечеръ той стоеше на скалата, слушаше гълчѣтъ, пукотитѣ, ударитѣ на мотикитѣ въ земята, търкалянето на колцата, движението, смѣсеня шумъ отъ усилията на гигантското дѣло.

Желѣзницата се свърши и заработи. Дѣдо Йоцо чу съ трепетъ първитѣ писъци на свирката на паравоза, трещението на колелата по релситѣ.

Пищѣше и трѣщѣше българската

Тоя умрѣлъ за живота и за свѣта човѣкъ възкрѣсваше само при ехтежа на влака и му се радваше съ детинска радостъ: само той вече олицетворяваше предъ него свободна Бѣлгария; понеже не бѣше видѣлъ желѣзница презъ живота си, въображението му я рисуваше, като единъ чудовищенъ крилатъ змей, който пуца пламъкъ изъ устата си, бучи и реве. фучи съ невъобрази-ма сила и бързина изъ планината, разгласявайки силата, славата и напредъ-ка на свободна Бѣлгария.

Слѣпотата и умствената му незлобивостъ бѣха запазили като съ броня душата му отъ разочарованията на тъмнитѣ ѳ страни, които разочарова-ния изпитваме ние, окатитѣ...

Честитъ слѣпецъ!

Често нѣкой новъ кондукторъ, очуденъ, че вижда все на сжщия часъ на канарата единъ старецъ, който маха съ шапка къмъ летящия влакъ, запитваше на ближната станция селянитѣ, що се качваха въ третия класъ:

— Кой е този човѣкъ, дето все маха съ шапка тамъ отъ канарата? Нѣкой лудъ? . . .

И селянитѣ отговаряха обикновено:
— Не, бе, дѣдо Йоцо гледа. . .

* *

* *

Една вечерь Йоцо се не върна въ кжщи. Зараньта синъ му отиде да го дири право при скалата, мислейки, че може да е падналъ въ пропастьта.

Но той го завари умрѣлъ тамъ съ шапка въ ржка.

Йоцо бѣше ненадейно издѣхналъ, поздравлявайки нова България. . .

ГРАНИЧАРИ НА „МАРТИНОВА ЧУКА“ ПРЕЗЪ 1905. Г.

УЧТИВОСТЪТА

Учтивостта е една отъ най-необходимитѣ човѣшки добродетели. Често пжти тя е вродено качество. Но обикновено учтивостта се придобива чрезъ възпитанието: въ семейството, въ училището, въ казармата и въ живота.

Първото уважение, което човѣкъ дължи, е уважението къмъ неговитѣ родители, къмъ тия, които сж го създали. Още въ нашата ранна възраст родителитѣ ни се поглъщатъ отъ грижи по нашето отглеждане, които, може да се каже, никога се не свършватъ. Всѣки отъ насъ е запазилъ въ паметта си поне нѣколко отъ безкрайната редица проявявани спрямо него бащини или майчини грижи. Неизмѣнни сж родителскитѣ сърдца въ тия правила, но ние съ какво трѣбва да имъ се отплащаме?

На този въпросъ всѣки самъ може да си отговори. Но смѣло може да кажемъ: тѣ не искатъ отплата! Ала не по-малко вѣрно е и другото условие: ние трѣбва да имъ я дадемъ! Какъ?

Имай едно за правило: по-младъ ли си поздравлявай пръвъ по-старитѣ. А най-добре не прави разлика. Поздравлявай пръвъ — и то вежливо.

Войникътъ отдава честь на своя началникъ — винаги и всѣкжде. И то не за това, че е задълженъ по устава, а защото го уважава. Прави това значи отъ една пò друга подбуда, отъ едно вжтрешно чувство, което го кара да бжде вежливъ.

Наученъ още въ кжци, срѣдъ семейството си, да бжде вежливъ, войникътъ ще бжде и трѣбва да бжде такъвъ и въ казармата. Тамъ, кждето живѣятъ много хора, налага се още повече другарското чувство, което между другото се изразява въ човѣшки и вежливи обноски.

Дори и когато има условия да бждемъ груби, трѣбва да се въздържаме, и да бждемъ вежливи. Защото никога човѣкъ не съжалява, че е премълчалъ нѣкоя дума или избѣгналъ нѣкоя постжпка, а тъкмо обратното: че повече нѣщо е казалъ, че е билъ прибързанъ

въ постъпките си. Учтивостта обуздава, възпира гневното чувство.

И тука народната мъдрост е казала своята дума: „Дълга хрътка стигашъ, зла дума не можешъ стигна!“ Казаната дума е хвърленъ камъкъ. Не можешъ я стигна, не можешъ я върна! Затова добре обмисляй това, което ще кажешъ или ще сторишъ. Едно да ти е на ума: да бждешъ винаги учтивъ и сдържанъ! Така само нѣма никога да се разкайвашъ за стореното и да съжалявашъ за казаното.

Не е престъпление да се ядосашъ, да мине презъ ума ти нѣщо лошо, но изпълнилъ ли си го — заслужавашъ укоръ.

Изобщо въ къщи, въ казармата и обществото вежливостта е винаги необходима. Нагледъ, може би, тя е много обикновено явление, но ако вникнемъ въ смисъла ѝ и въ смисъла на, нейното приложени е, ще видимъ съществено ѝ значение. Разбира се, съвсемъ не значи да бждемъ вежливи съ хората, само когато ще имаме полза отъ тѣхъ, а — съ всѣкиго. Това трѣб-

ва да ни стане навикъ. Добритѣ обно-
ски сж украшение за човѣка.

Безъ учтивость не може да има
истински човѣшки отношения. Само
при нея отношенията на хората ще
бждатъ силни и здрави. Какво въ
сжщность крие учтивостъта? Притжпя-
вайки чувството на гордось и надмен-
ность, тя сжщевременно способствува
да се притжпи завистъта, която може
да обхване човѣка.

Сиречь, посрѣдствомъ учтивостъта
човѣшкитѣ отношения се облагородя-
ватъ, ставатъ търпими. Е, малко ли е
това?

ВЕЛИК ДЕНЬ

За хиляда деветстотинъ и тридесети пжтъ нашия народъ ще празнува Възкресение Христово. Ще възкръсне и вѣрата въ доброто. Ще възкръсне и великата истина, която преди ХХ. вѣка се откри на човѣчеството.

Великденъ—това е денътъ на най-чиститѣ помисли, на обновената и непреклонна предъ злинитѣ вѣра въ Оня, който реди свѣтовнитѣ сждбини, и чийто синъ умрѣ за доброто на сжщото това човѣчество, което бѣше дошълъ да усмири и презъзпита.

Така мрѣха по бранитѣ полета и ония достойни родни синове, които вѣрваха въ свѣтитѣ скрижали на Неговата про-

повѣдь за най-великата жертва на зе-
мята: себеотрицанието.

Така единъ день ще възкръсне и
нашата родина за новъ животъ и свѣт-
ли бжднини!

ВЕЛИКДЕНСКА ПЪСЕНЬ

Гората бѣ мъртва заспала,
разбуди я Димо съ кавала.
Отгде го дочуха две вили,
две вили и три самовили.
Два дена гората преброждатъ,
три дена бърдата обхождатъ,
та Дима дано си откриятъ
въвъ нѣкоя гжста кория.
Намѣриха Дима въ гората
и строго му викна едната:
„Бре Димо, бре лудъ кавалджио,
бре Димо, бре лудъ гайдарджио,
каква си ти пѣсень подкаралъ
да буди и млади и стари,
каква си ти пѣсень разкръшилъ,
та люшкашъ и листи и върше.
Нали сж днесъ пости велики —
и нито се свири, ни вика.
Сгрѣшилъ си, бре Димо! На село
отъ три дни е всичко замрѣло,
и нито кавалъ се дочува,
и нито се гайда надува!“

К. Г.

РАТНИЦИ ЗА СВОБОДАТА

Г. А. ФРЕДИЧОВЪ.
опълченецъ

Р. КАЛЧЕВЪ
опълченецъ

СИМ. РАЛЕВЪ,
поборникъ

ИВ. НИКОЛОВЪ,
опълченецъ

ВСТЪПЛЕНИЕ

Познай себе си, изучи историята на своя народъ и ти ще станешъ достоенъ гражданинъ на отечеството си. —Така учи единъ мислителъ, така учи и гражданското учение.

Познай и изучи добре правата и задълженията, що имашъ като гражданинъ на тая страна. Това ще се постигне като се изучи устройството и управлението на държавата. А това трѣбва да знае всѣки, който има смѣлостта да се нарече истински българинъ.

Както всѣка страна, така и нашата държава има свое управление. На него тя се крепи, като върху здрава основа.

Който милѣе за своята държава гарантира ѝ по-добъръ животъ. За

тая пъкъ преданостъ, тя ни създава отъ своя страна възможностъ да преуспѣваме въ живота. Работишъ ли за държавата—значи работишъ за себе си.

Първитѣ си уроци по гражданско учение войникътъ получава въ казармата. Тя го подготвя за добъръ гражданинъ. Тамъ войникътъ се научава що е дългъ спрямо народъ и държава. Така, придобилъ съзнание за това, което върши войникътъ става истински деецъ въ борбата за заякчането на родината.

И тоя дѣлъ—да работишъ за народното дѣло—не е така лекъ, както нѣкои си мислятъ. На войникътъ, бждещиятъ български гражданинъ, предстои трудна задача: да се учи, да събира сили и да ги пести—така той ще бжде най-полезенъ. Затова изкоренявай лошитѣ качества у себе си, развивай добритѣ и бжди спокоенъ. Така ще се изкоренятъ жестокитѣ неправди спрямо България, ще се сломи произвола на враговетѣ.

Но за това, както казахме, се иска нравствена сила и здрави познания.

Както отечествената история, отечествената география и естественитѣ науки ни запознаватъ съ близка до нашия народъ материя, така и гражданското учение ни запознава съ основитѣ, върху които почива българското общество и държава и тѣхнитѣ взаимни права и задължения.

Народътъ, който се счита върховенъ господарь на съдбинитѣ си, трѣбва да познава гражданското учение. Колкото повече познава държавната уредба, толкова повече внимание и цена ще ѝ отдаде. Непознаването винаги служи за разсадникъ на пороци. Знанието—дава истинска цена на нѣщата.

А пъкъ знаешъ ли въ подробности своитѣ задължения, нѣма да ги погазвашъ. Познавашъ ли добре правата си—разумно ще ги използвашъ.

Всичко това води къмъ една целъ: да направи отъ всѣкиго добъръ гражданинъ, подготвенъ да изпълни най-целно задълженията си.

Нека всички, съ общи усилия, помагаме на държавата, като знаемъ, че на себе си помагаме.

Така най-добре ще изпълнимъ дълга си къмъ България, чиято сила е въ нейното право.

Въ иднитѣ книжки ще се запознаемъ съ устройството и управлението на нашата държава.

ГЕЛЕФОНИСТИ

ДЕЛЯНЪ ВОЕВОДА

ЛЕГЕНДА ОТЪ ЙОТО ЛЕГУРСКИ

Самотенъ връхъ като вкамененъ воинъ, изгубилъ шлемъ въ буритѣ на люта брань, разгърдилъ букова мантия за планинска прохлада и днесъ още пази прохода на Бабуна отъ Велесъ за Прилепъ. Вѣковенъ яворъ като шлемово перо пази студенъ кладенецъ. Разхвърляни камъни по малка поляна напомнятъ за нѣкогашни рани по главата и лицето на бранника. Но не това е неговата слава.

Всѣка вечеръ, когато мракъ дойде и планината остане сама, на върха свѣтватъ прозорци въ тъмнитѣ зидове на стари кули, около имъ опасватъ огради и по тѣхъ се разтѣпкватъ часови въ униформа на стари български войници. Въ гората се чува пѣсенъ и скоро измежду дърветата излиза самодива въ свѣтли дрехи. Съ първия викъ на пѣтела отъ близката колиба на дѣдо Анто, всичко угасва.

И тъй всѣка нощъ.

Българитѣ отъ съседнитѣ села бѣха отдавна свикнали съ това и ни-

„Нѣмамъ татко, нѣмамъ майка и никой не се грижи за мене отъ онова време, когато българитѣ въ Македония бѣха свободни и имаха голѣмо царство съ столица Охридъ. Тогава този замъкъ бѣ построенъ отъ Самуила за Делянъ воевода, въ знакъ на благодарностъ за голѣмитѣ победи,

ОГНЕХВЪРГАЧКА ВЪ ДЕЙСТВИЕ

които бѣ нанесълъ на гърцитѣ въ Тесалия.

Прѣсенъ бѣше още гроба на Самуила; кръвь капѣше отъ изваденитѣ очи на неговитѣ войници, чиято нерада сждба въ боя при Бѣласица

Врагътъ скоро щѣше да премине Вардара, а Делянъ отиваше по-зле. Въ тишината на двореца се разнесе мощния му гласъ и призова воеводитѣ — боляри :

— „Рана копае моята дѣсница. Младостъ и сила вехнатъ и се ронятъ. Не е ли грѣшно, войникъ на легло да умира?

Бѣше залѣзъ. Слънце милваше двореца, а усмивката му играеше въ позлатената кула. Планината откриваше зелени пазви, а високо ясна синева се радваше на хубостъта си. По това време Делянъ пожела да му доведатъ боляринъ.

Такъвъ дойде. Каза, че билъ отъ Бѣломорието, българинъ отъ Св. Гора. Воеводата го изгледа отъ глава до пети, намуси се. Не вѣрваше на младостъта му и кой знае защо, намѣри за добре да го сплаши :

— Младъ си, момко! Разбирашъ ли отъ цѣлителния езикъ на билкитѣ или идешъ опитъ да правишъ надъ моя гробъ?

— Не, юнако, надъ юнаци, чиято слава се носи навредъ по земитѣ. Мла-

достъта не прѣчи на билияра, че нему не сж потрѣбни здрави мишци маждракъ да върти, отвърна момъкътъ и низко се поклони.

Воеводата още повече се начумери и съ затворени очи повели :

— Почвай и мисли. Азъ трѣбва веднага да оздравѣя или умра, защото — чувашъ ли, какъ Вардаръ мжтенъ и кървавъ ме зове . . . Давай по-скоро да пия — давай, ще те убия, почти изрева воеводата, когато му съобщиха, че и Велесъ е вече въ гръцки ржце. Той пи отъ лѣкарството, безъ да го погледне. Скоро му стана още по-зле и отъ устата му потече пѣна.

— Где е билиринътъ? — едва запита той и се преви отъ болки въ корема. Ала той бѣше изчезналъ. Воеводата умираше, а гърцитѣ идѣха по тайната пжтека, водени отъ светогорския билиринъ, който отрови Деляна, за да може да предаде незащитенъ отъ никого замъка . . .

Сградитѣ бѣха разрушени, чешмата съборена и азъ пленена. Подкараха ме къмъ незнайни страни, но бѣше вече късно за радостта имъ отъ

моя пленъ, защото бѣхъ успѣла да изпия чрезъ устнитѣ на Деляна достатъчно отъ отровата. Умирала ли съмъ или не, не помня, а никой не ми е казалъ нищо по това. Отъ тогава скитамъ изъ гората и дия душа на Деляна. . .“

* *

* *

Самодивата наведе глава и зариди.

Дѣдо Анто протегна ржце, да я утеши и въ тоя мигъ се пробуди. Планината бѣше самичка, самъ бѣше и Дѣдо Анто.

Въ шепота на вѣтъра, сякашъ, заглъхваха стѣпките на самодивата . . .

ГРАНИЧАРИ ПРЕЗЪ 1905. Г.

ВЪЗДУШНИ СИЛИ

РАЗУЗНАВАНЕ СЪ АЕРО- ПЛАНЪ

ОТЪ БЛ. ТОМОВЪ

Мръкваше се. На аеродрома Белица всички привръщваха работата си. Аеропланитѣ вече бѣха прибрани въ хангаритѣ и си отпочиваха за утрешнитѣ летения. И авиатори, и механици, и войници, бързаха да се прибератъ за вечеря и да си отпочинатъ следъ тежката дневна работа.

Напредъ, на около 20—25 км., отатѣкъ Бѣласица, се губѣше глухия и уморенъ грохотъ на артилерийската борба. Нашитѣ, здраво укрепени, отстояваха на противниковия натискъ.

Пилотътъ Ивановъ и наблюдателятъ Христовъ, наведени надъ картата, разучаваха дадената имъ задача по разузнаването. Тѣ трѣбваше утре да отидатъ надъ противниковитѣ линии

и да разузнаятъ дали не сж изработени нови окопи, дали не сж докарани орждия и дали не се движатъ войски отъ тила къмъ позицията. Задачата бѣше сериозна и тѣ започнаха да се подготвяватъ за утрешното лѣтене. Авиаторитѣ си приготвиха картитѣ, по които шѣха да се ориентиратъ, означиха съ синь моливъ пжтя, по който ще летятъ и съ червенъ моливъ подчертаха ония мѣста, които ще разгледатъ. Следъ това, като знаяха колко километра има да изминатъ съ аероплана и на каква височина ще летятъ, тѣ решиха, че трѣбва да излетятъ на разсъмване — къмъ 5 часа, за да изненадатъ противника и изпреварятъ излитането на ловджийскитѣ му аероплани.

* *

* *

Часътъ бѣше четири. Едвамъ разсъмваше, когато двамата авиатори отидоха въ хангара. Войницитѣ изкараха аероплана, а механикътъ направи последня провѣрка на мотора му. Фотографическия апаратъ и радиотелеграфа бѣха поставени на мѣстата имъ — въ седалището на наблюдателя, и готови

за работа. Авиаторитѣ, облѣчени въ кожени дрехи, седнаха въ аероплана.

Моторѣтъ забрѣмча, машината се позаклати и, засилена, се отлепи леко отъ земята, като птица. За да вземе височината отъ 400 м., на която трѣб-

„БОРОВИЯТЪ КАМЪКЪ“ СЪ СТЬЛЪЗОВЕ ВЪ
БЪЛОГРАДЧИКЪ

ваше да се лети надъ противника, аеропланѣтъ започна да се върти на голѣми кръгове надъ аеродрома. Високомѣрътъ (уредѣ, който означава височината, на която се намира всѣки моментѣ аероплана) показваше 1000 м.,

после 2000 м., 3000 м., и когато стрелката посочи 4000 м., авиаторитѣ се насочиха на югъ. Хубавата и славна Бѣласица, която отъ аеродрома изглеждаше грамадна, сега каточели сесниши и тѣ преминаха като малко баирче. Отъ тукъ се откри чудна картина. На изтокъ рѣка Струма се губи въ Рупелското дефиле; по-близко—Бурковското езеро прилично на малка локва; на югъ—Круша планина издигаща своитѣ зжбери, освѣтени отъ лжчитѣ на токущо изгрѣващето слънце. А долу, между тѣхъ, безкрайнитѣ преплетени окопи напомняха разбъркана паежина. Предпозиционно пространство отъ около 10—12 км. раздѣляше тая мрежа на две половини — наша и противникова.

Аеропланътъ напредваше бърже. Ето и най-предната наша линия окопи остана назадъ. Наблюдателятъ устреми погледъ надолу и съ най-голѣмо внимание започна да търси интересующитѣ го нѣща. Но трудно е отъ такава голѣма височина да се наблюдава на око, а противникътъ така е маскиралъ своитѣ оқопни работи, че наблюдателя може да бжде измаменъ. Затова

той нагласи фотографическия си апаратъ и започна да фотографира цѣлия участъкъ. После, когато снимките се проявятъ, по тѣхъ ще откриятъ сигурно интересни и важни подробности — картечни гнѣзда, нови ходове за съобщение, скривалища, артилерийски позиции и пр. Когато фотографирането завърши, аеропланътъ се отправи за близкия тилъ на противниковата позиция. И изведнажъ по пжтя отъ с. Сневча къмъ позицията наблюдателя забеляза една пехотна колона, дълга около 2 км. — една дружина, която се приближава къмъ позицията. По-нататъкъ той забеляза много коли — това е обозъ, който отива да снабди съ храна и припаси заелия позицията противникъ.

Всичко забелязано наблюдателятъзначи върху картата си и направи една малка скица, за да запомни добре какви части е видѣлъ и тѣхното мѣстоположение.

Другитѣ пжтища, дадени за оглеждане, бѣха празни; по тѣхъ не можеше да се забележатъ нито войски, нито обози.

Съ това задачата по разузнаването бѣше завършена успѣшно. Доволенъ отъ всичко това, наблюдателятъ даде знакъ на пилота да насочи аероплана къмъ нашитѣ линии и отъ тамъ — къмъ аеродрома. Въ тоя моментъ, обаче,

РАЗРУШЕНА КЪЩА ОТЪ ГРАНАТА

двамата авиатори забелязаха множество бѣли и черни кълба димъ, които изникваха като гъби въ страни, отгоре и отдолу на аероплана. Тѣ веднага разбраха, че това сж снарядитѣ на противниковата противовъздушна артилерия, но гърма отъ трѣскането имъ тѣ

не можаха да чуютъ поради силния ревъ на мотора. Нѣмаше време за мислене. Пилотътъ, който и другъ пжтъ е попадалъ въ такова положение, насочваше аероплана ту на лѣво ту на дѣсно, ту на нагоре и надолу, защото при такова движение аеропланътъ измѣня бърже своето положение и премѣрването на артилерията става трудно. И наистина, скоро аеропланътъ излѣзе отъ това страшно за него пространство и се устреми къмъ аеродрома.

Наближаваха нашитѣ линии. Наблюдателятъ се обърна, за да хвърли последенъ погледъ на противниковата позиция и цѣлото въздушно пространство назадъ. Изведнажъ въ далечината той забеляза една черна точица, която бърже се приближаваше и уголѣмяваше и скоро се показаха очертанията на противниковъ ловджийски аеропланъ, който съ най-голѣма скоростъ се стремѣше да ги достигне. Съ всички срѣдства пилотътъ се помжчи да увеличи скоростта на своя аеропланъ, за да избѣгне, да се изскубне отъ преследването.

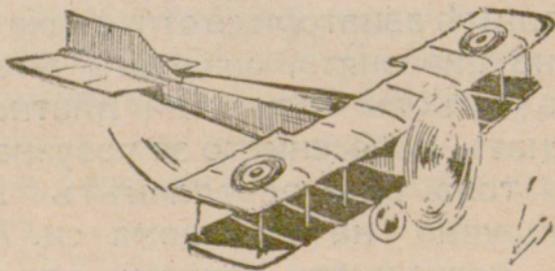
Обърнатъ назадъ, наблюдателятъ забеляза, че нашата противовъздушна артилерия обстрелва противника, който все пакъ се приближаваше. Тогава той реши да се отбранява. Насочи дветѣ си картечници къмъ приближаващия се противникъ и чакаше удобенъ моментъ, за да открие огънь. Височината бърже се намаляваше, разстоянието между двата аероплана ставаше все по-малко. Картечниците затракаха. Наблюдателятъ откри огънь отъ 500—600 метра, за да държи противниковия аеропланъ по-дълго време подъ огъня си, като даваше отдѣлни редове отъ по 3—5 изстрела.

Ето че картечниятъ снапъ попада точно въ противниковия аеропланъ. И той се заклати, преобърна се и въртящъ се въ свределъ, полетѣ надолу.

Нашитѣ авиатори се отправиха къмъ щаба на дивизията, означенъ съ единъ голѣмъ кръстъ отъ бѣли платна, за да пуснатъ донесението за разузнатото. Следъ това вече аеропланътъ кацна благополучно на аеродрома си. Авиаторитѣ, посрещнати радостно отъ свои-

тѣ другари и началници на ятото, доволни отъ извършената работа и успокоени следъ преживѣнитѣ опасности отидоха да довършатъ работитѣ си — пилота провѣри аероплана, а наблюдателя отиде въ аерофотографното ателие да нареди промиването и откопирването на направенитѣ снимки.

* * * * *
За проявената храбростъ, за добросъвѣстното изпълнение на възложената важна задача и за свалянето на противниковия аеропланъ въ въздушенъ бой, двамата авиатори Ивановъ и Христовъ бѣха наградени съ ордени „За храбростъ“.

ВЪ РАЗЛЖКА

ОТЪ ГОРЯНО

Като жумящи вощеници
потрепва звездния просторъ.
За сънъ натегнали ресници
премрежватъ кротко моремъ взоръ.

. . . Тъй бърза влака. А презъ джама
отправиль погледъ проясненъ,
азъ виждамъ китна панорама . . .
— Ахъ какъ ме люшка, тоя тренъ!

И гледамъ роднитъ балкани,
ликътъ имъ тый е разведренъ,
и всъки ме привтно кани . . .
— Презъ де ме води тоя тренъ?

И виждамъ азъ въ позната нива
да жъне старецъ изнуренъ.
Сърдцето трепетно се свива . . .
— Кжде навлѣзе тоя тренъ?

И ето бащината стрѣха,
но пусть е двора обграденъ,
де нѣвга радости цвѣтѣха . . .
— Какъ много бърза тоя тренъ!

Жената седнала на прага
и на детето сочи менъ.
То пръстчета на устни слага...
— Защо не спира тоя тренъ?

Но... сепнахъ се въ нощъта студена,
и приповдигнахъ плахъ глава:
о, де за мигъ изчезна трена —
и сънь ли само бѣ това?

ДЕМОБИЛИЗИРАНЪ

ЛАЗАРУВАНЕ

Това е единъ отъ още сществу-
ющитѣ хубави народни обичаи. И той
се тачи почти въ цѣла Българи-
я.

ВОЙНИШКА СВАТБА НА ФРОНТА, ВЪ МЪСТНА
НОСИЯ

Лазаруването става презъ така на-
речената Лазарова недѣля, предъ Ве-
ликденъ. Наричатъ тая недѣля още и
циганска недѣля, защото презъ нея
лазаруватъ циганитѣ. Селянитѣ пъкъ
почватъ да лазаруватъ отъ Лазаровата
сжбота.

Лазаруването си води началото от отдавнашните времена. Тоя народен обред е свързанъ съ „момуването“ на селските моми. Съвпадайки съ пукването на пролътъта, той носи радостъ и веселие. Преди да почне една селска мома да момува, за да има право да замисли за женитба, тя трѣбва непременно да лазарува. Но само веднажъ! Мома вече лазарувала не бива втори пжтъ да лазарува.

Десетина дена преди Лазаровъ денъ селските моми, връстници, се събиратъ на дружини, отъ около десетина момичета, въ нѣкоя къща и тамъ се сговарятъ за празника. Разучватъ игритѣ и пѣснитѣ. Дружината се раздѣля на двойки—едни отъ тѣхъ пѣятъ, а други играятъ. Така е напри мѣръ въ Вакарелъ. Тия двойки, които ще пѣятъ, заставатъ едни срещу други, не много далечъ, а предъ всѣка двойка застава по една отъ играчките. Играчките държатъ въ ржцетѣ си по две бѣли кърпи и ги развѣватъ. Щомъ едните запѣятъ играчките се завъртватъ една срещу друга, срѣщатъ се въ срѣдата между двойките и пакъ се

върщатъ назадъ. Играта продължава, докато трае пѣсенъта.

По сжщия начинъ лазаруването става въ Софийско, само че едно момиче съ разперена въ ржцетѣ си бѣла кърпа играе, подъ такта на пѣсенъта, покрай стоящитѣ пѣвачки, додето тѣ престанатъ да пѣятъ.

Пѣснитѣ, които лазаркитѣ пѣятъ, сж споредъ мѣстността или полътъ и възрастта на хората.

Пѣе се напрімѣръ следната пѣсенъ:

Еленъ, деленъ девойко, Лазаре,
 Еленъ плава презъ море, Лазаре,
 На рогове столове, Лазаре,
 На столове постилка, Лазаре.
 На постилка терзия, Лазаре,
 Чиста чоха кроена, Лазаре,
 Приди, Видо, пристжпи, Лазаре,
 Земи златна ябълка, Лазаре,
 Приде Вида, пристжпи, Лазаре,
 Не даде ѝ ябълка, Лазаре,
 Но я хвана за ржка, Лазаре.

При лазарскитѣ пѣсни пѣятъ думата „Лазаре“ въ края на всѣки стихъ.

На малка мома пѣятъ:

Чубро, кубро девойко,

Сѣяла бѣхъ чубра,
 Сѣяла бѣхъ босилекъ.
 Не се роди чубра,
 Но се роди босилекъ.
 Чубро, кубро, Лазаре,
 Завърни се на лѣво,
 Завърни се на дѣсно.

На нѣвеста лазаркитѣ пѣятъ нѣ-
 кжде:

Пооди Стоянъ, отоди.
 Посди Стоянъ на пазаръ,
 Либе му възъ конь стоеше,
 Та па на Стоянъ говори:
 „Либе Стояне, Стояне!
 Кога отидешъ на пазаръ
 Да купишъ свила червена,
 по малко бѣла червена,
 Повече синя зелена.
 Свила ми яко трѣбува;
 Да купишъ либе да купишъ,
 на две зълвета махрами,
 На стара майка шамия,
 На два девера по кафалъ,
 На кумъ старока кошуля
 И у кошуля армаганъ.

На мома за женене пѣкъ отпра-
 вятъ следното пожелание:

Шетала мома шетала,
 По тая рамна градина,
 Та рамъ босилекъ сѣяла.
 Не народи се босилекъ,
 На се народи маргаритъ,
 И безценното каменье.
 Па надойдоха златаре,
 За да си цанатъ каменье;
 Не цаниа си каменье,
 На си цаниа момата.

На жена:

Илковичко, невѣстичко,
 Кжде ти е млади Илко.
 —Надоле е, надоле е,
 Надоле е съсъ овнове,
 Ще ми донесе тулбенъ кърпа.

А на стара баба:

Изповѣдала се Ивана изповѣдница,
 Отъ Илинденъ до Великдень.
 Кога е било на Великдень,
 Взела Ивана снашино дете,
 Впрегнала Ивана сремска кочия,
 Че е отишла Ивана
 На църкви на манастири,
 Най-напредъ се Ивана комкала.

Всѣка дружина лазарки си води и
 по две моми, които носятъ кошници

за яйца, съ каквито ги даряватъ по кжщитѣ.

Както казахме пѣснитѣ се пѣятъ споредъ възрастѣта и положението на стопанина. Въ тоя случай върху рамото на лицето, за което се пѣе, една мома туря кърпата, въ която връзватъ една парà. Щомъ свърши пѣсенъта, ако лицето е възрастно момата, която прибира кърпата му цѣлува ржка.

Циганитѣ ходятъ навредъ да лазаруватъ, когато селскитѣ лазарки обикалятъ само своята махала. Въ чужди махали обикалятъ, ако тамъ нѣма кой да лазарува.

Следъ като лазаруването се прекрати, лазаркитѣ си раздѣлятъ подаръцитѣ.

ВРЪШКА ЧУКА

Въ късно лѣто желѣзницата пухтѣше и бѣгаше къмъ сръбско българската граница. Моря отъ царевици, прорѣзани отъ стърнища и черни угари. После поляни, пжтища презъ гори. Задъ тѣхъ димѣха села, а по ширналата

ржтлина се носѣха стада като свѣтълъ облакъ.

Но ето скоро на югъ и западъ се показаха високи и плашиви предпланини. Ето и Вратца. Тя изглежда новъ градъ. Хубави кжщи сж построени следъ нѣкогашния пожаръ. Понѣкога не е зле да се мине презъ огънь, който унищожжава много недостатъци.

Нѣгде въ околността е Милинъ камъкъ и Вола, свързани съ геройската смъртъ на Ботевъ. Но тѣ не се виждатъ отъ прозореца на вагона. Надъ града е туристическата хижа, отворѣтъ между скалитѣ, Вратцата, които останаха задъ насъ заедно съ керемиденитѣ покриви на града. Предъ насъ пакъ равнина притиска планинитѣ на югъ, а на северъ, догдето погледъ достига, врани гори притулятъ бѣли селца и всичко заедно съ телеграфнитѣ стълбове бѣга все назадъ. Предпланинитѣ разчистиха кржгозора, когато желѣзницата потегли къмъ гара Александрово. Отъ тукъ се виждаше, какъ по Старопланина върхове и седловини се прибраха на югоизтокъ, а Връшка чука оставаше самичка. Просѣчище срѣдъ го-

рата висѣше като престилка на гърдитѣ ѝ. Сврѣларжце подѣ гърди, тя гледаше къмъ Кула и Раковица, Сливовникъ и Рабиша, Шишманово и Струинѣ доль, гдето сега играеха хората преди изпрацането на празника.

Самотна Въръшка чука! Кому е зло сторила, та толкова хора да гледа отъ Ломѣ до Зайчарѣ и отъ Неготинѣ до Бѣлоградчикѣ, а хоро да не играе? Каква орисъ я е проклела: толкова върхове отъ Миджорѣ до Банска чука да вижда, а все самичка да стои? Дали ѝ самотия омръзна, та отдавна:

Мома зеленѣ борѣ садила,
борѣ садила, богу се молила:
—Дай ми, Боже, да порастне
бора вишумѣ у вишине,
да разпусне жили до Дунава.

ГЛЕДКА ОТЪ В. КОМЪ

да разпустне гранки до Морава.

Да се кача вишумъ на висине,
да отбера лика споредъ мене.

Черноглавъ я слуша презъ толко-
ва вѣкове, кичи гърди съ дивни бука-
ци, а тя го не поглежда. Каква по лич-
на лика и прилика отъ него тя тър-
си! Презъ Студенъ кладенецъ, Бабинъ
носъ се издига още по-величавъ, над-
менно изглежда Черни връхъ и Вѣт-
ренъ. Спрѣлъ слънце на чело, пали
земя и небеса, а Връшка чука не хае
по балканци да гледа.

Колко юнаци Връшка Чука е ви-
дѣла. Преди петнадесетъ години две
войски се бориха за нейната глава.
Сърбитѣ бѣха отхвърлени на западъ.

И все пакъ Връшка Чука си оста-
на самотница Кой знае, защо тя се
вглежда въ самотния Рабишки връхъ?
Кой знае защо, неговото дѣсно око е
изтекло и образувало голѣма Рабишка
пещера? Кой знае дали тъй не изплак-
ва сълза по сълза и Рабишкото езеро?

Този връхъ нѣкога е влизалъ въ
владенията на богатъ царь. Настали
лоши години. Царството било напад-
нато отъ силни врагове. Тогава царьтъ

решилъ да скрие богатството си и цѣлото население на седемнадесетѣхъ си селища въ пещерата. Той спасилъ всичко подъ този плешивъ върхъ, по изранения гърбъ на когото се крепятъ жалки останки отъ нѣкогашнитѣ му гори.

Устата на пещерата сж обърнати къмъ Бѣлоградчикъ, задъ чиито висоти се издига Стара-планина. Предъ нея скалистиятъ Ведерникъ обглежда полетата къмъ Дубрава и прохода къмъ Салашъ. Въ равнината, около която извива въ полукръгъ Стара-планина, е градецътъ Кула. Той носи името си отъ нѣкогашната висока кула, която и днесъ полуразрушена привлича вниманието на пѣтешественика. Отъ тукъ се вижда пограничната линия и постоветѣ ѝ отъ Връшка чука до Бабинъ носъ, които гледки радватъ сърдцето ни.

ПТИЦЕВЪДНИ СЪВЕТИ

ЕСТЕСТВЕНО ЛЮПЕНЕ

Избиране квачка за насаждане е едно отъ важнитѣ условия при естественото люпене. Отъ нея зависи правилното излюпване и отглеждане на пилетата. За квачка (мжтачка) се избира винаги спокойна и неплашлива кокошка, съ по-голѣмо тѣлосложение, за да може да приеме повече яйца и пилета. Плашливата може да счупи яйцата, да ги напусне да истинатъ и да стѣпче пилетата. Най-добри мжтачки сѣ кокошкитѣ отъ полутежкитѣ раси: плимутрокъ, виандотъ и родайландъ. Сѣщо добра мжтачка е мисирката, която има и това преимущество, че можемъ по изкуственъ пѣтъ да я предразположимъ въ което време поискаме. Когато избираме мжтачка, трѣбва да сме се окончателно убедили, че тя е готова. Затова преди истинското насаждане, добре е да я подържимъ 2-3 дни съ нѣколко яйца и ако квачката лежи и при излизане търси гнѣздото съ яйцата си, можемъ съ сигурность да я насадимъ. Преди насаждането винаги напрѣскваме квачката

съ противоинсектенъ прахъ. Квачка съ кокошинци, поради това, че нѣма възможность да се чисти, може да я намѣрите нѣкога умрѣла или напуснала гнѣздото. Независимо отъ това, паразититѣ напълватъ и цѣлото гнѣздо, а отъ тамъ нападатъ и излюпенитѣ пилета. Квачката се насажда на тихо и спокойно мѣсто, кждето да не бжде безспокоена отъ никого. Въ кокошарницитѣ, кждето нощуватъ птицитѣ, ако нѣма специално отдѣление за мжтене, избѣгвайте да посаждате. Презъ време на мжтенето квачката излъчва много топлинна енергия, ето защо презъ това време трѣбва да я хранимъ съ храни, които съдържатъ повече тлъстини. Царевницата е една добра храна, сжщо и сѣнчогледеното семе които заедно съ вода се оставятъ на разположение предъ самото гнѣздо. Хранете винаги съ зърнена храна, защото меката храна може да предизвика разстройство въ стомаха. Когато квачката сама не напусне поне единъ пжтъ гнѣздото, трѣбва сами да я взимаме, едно да се нахрани и друго, да се провѣтрятъ яйцата.

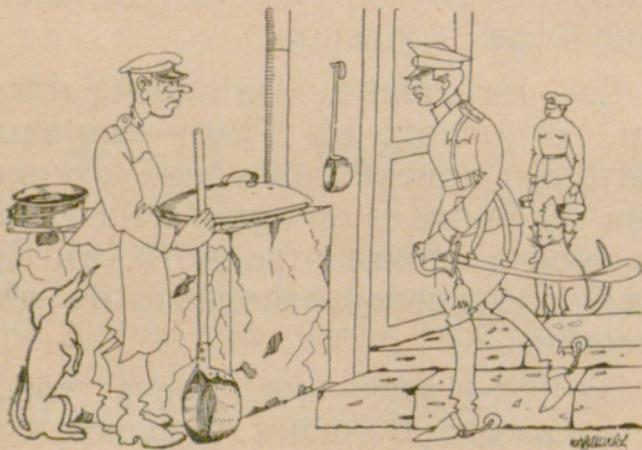
ЗАБАВНА СТРАНИЦА

МЕЖДУ СЪЮЗНИЦИ

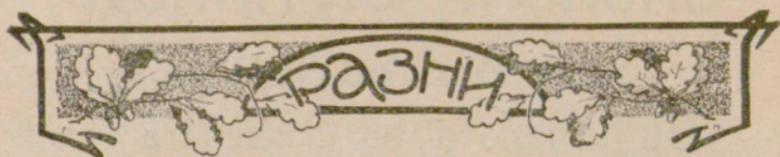
Въ началото на обявената вече война между България и Ромъния единъ руснакъ запиталъ срещнатия отъ него ромънецъ.

— Е приятелю, колко български градове превзехте до сега?

— Ако бѣхме превзели и градъ Русе щѣха всичко на всичко да станатъ единъ.

ГОТВАЧЪТЪ: — СТОЙ! МИРНО-О!

▣ **ЩО Е НЮ-ИОРКЪ?** Единъ голѣмъ американски вестникъ дава следното интересно описание за най-голѣмия американски градъ, нареченъ още и града на небостъргачитѣ (така се наричатъ голѣмитѣ многоетажни здания, нѣкои отъ които сж построени на 80 етажа.)

Ню-Иоркъ е градъ съ повече отъ 6 милиона жители, отъ които надъ 2 милиона сж чужденци.

Въ Ню-Иоркъ има повече италианци, отколкото въ Римъ—столицата на Италия; повече ирландци, отколкото въ Дублинъ — столицата на Ирландия; повече нѣмци, отколкото въ Бременъ; повече евреи, отколкото въ цѣла Палестиня.

Въ Ню-Иоркъ има повече телефони, отколкото Лондонъ, Парижъ, Берлинъ, Петроградъ и Римъ иматъ заедно.

Въ Ню-Йоркъ има повече автомобили, отколкото въ цѣла Европа.

Тамъ има 2000 театри и кинематографи и 1500 църкви и храмове на всички сжществуващи по земята религии.

Ню-Йоркскитѣ жители плашатъ годишно 8,500 милиона долара (единъ билионъ и 200 милиарда лева) данъци.

Ежедневно въ Ню-Йоркъ пристигатъ 300 хиляди души. Всѣки 52 секунди пристига по единъ влакъ. Всѣки 13 минути тамъ става по една сватба. Всѣки 6 минути се ражда по единъ новъ гражданинъ. Всѣки 10 минути се основава по една фирма. И най-после: всѣки 50 минути се завършва построятата на едно ново здание.

▣ НАСЕЛЕНИЕТО НА ЗЕМЯТА И РЕЛИГИИТѢ ВЪ СВѢТА. Споредъ най-последнитѣ преброявания върху земята живѣятъ 1 милиардъ и 816 милиона души, отъ които 684 милиона сж съ християнско вѣроизповѣдание и 1,132 милиона—нехристиянско.

Отъ 684 милиона християни 320 милиона сж католици, 210 милиона —

протестанти и 144 милиона — източно-православни. Отъ 1,132 милиона нехристияни, 15 — сж евреи, 225 милиона мохамедани, 200 — будисти, 217 — индуси, 300—конфуциани и 140 милиона езичници.

▣ ПЪРВИЯТЪ ТОПОВЕНЪ ИЗСТРЕЛЪ. Кога се е раздалъ първиятъ топовенъ изстрелъ?

Китайскитѣ историци твърдятъ, че на тѣхния народъ барутътъ билъ известенъ още преди две хиляди години. Въ Европа, презъ 1336. г. въ време на войната между венецианцитѣ и генуезцитѣ, нѣмцитѣ предложили на Венеция две малки орждия отъ бронзъ. Тѣзи орждия, до тогава неизвестни, произвели на генуезцитѣ огромно впечатление и решили изходътъ на войната.

Значението на първитѣ топове се криело повече въ страха, който тѣ произвеждали въ редоветѣ на противника съ своя гръмъ. Гранатитѣ имъ първоначално не се пукали и нанасяли нищожни поражения.

Презъ време обсадата на Цариградъ отъ турцитѣ въ 1419. г. султанъ Мохамедъ лично командвалъ нѣколкото голѣми орждия. Орждията се пълнѣли съ голѣми кржгли каменни бомби за разрушаване стениѣ на крепостта.

По-късното развитие на артилерията тръгнало съ гигантски крачки напредъ. Презъ 1425. г. англичанитѣ заели Монсъ, следъ като бомбардирали градскитѣ укрепления. Деветъ години по-късно нѣмцитѣ победили датчанитѣ съ помощта на своитѣ топове, а още по-късно презъ 1493. г. френския кралъ Карлъ VIII завоювалъ неаполитанското кралство, благодарение на орждията, „изхвърлящи грѣмъ и мълния“.

Всички тия орждия въ миналото сж детски играчки въ сравнение съ днешната модерна и могща артилерия.

▣ ЗЕМНОТО КЪЛБО може да се опаше само съ половинъ килограмъ отъ най-хубава паяджина, разточена на дължина.

▣ ГЪЛЖБА ПО-БЪРЗЪ ОТЪ НАЙ-БЪРЗИЯ ВЛАКЪ. Всѣки е слу-

шалъ за бързото летене на пощенскитѣ и военнитѣ гължби. Но най-добра представа за бързия имъ летежъ, може да се извлече отъ станалото наскоро надбѣгване, въ Англия, между единъ пощенски гължбъ и единъ бързъ влакъ. Въ момента на излизането на влака отъ гарата, птицата била пусната презъ прозореца на вагона.

Като стрела гължбътъ се издигналъ на 400 метра височина, повъртѣлъ се нѣколко секунди въ въздуха, за да се ориентира навѣрно и се устремилъ къмъ Лондонъ.

Влакътъ летѣлъ съ скоростъ 96 клм. въ часъ и отначало убеждението било, че влака ще изпревари гължба. По едно време гължбътъ се изгубилъ и когато влакътъ пристигналъ въ Лондонъ, указало се, че птицата била пристигнала преди 20 минути.

Съобщи се напоследъкъ, че въ Канада билъ заловенъ единъ пощенски гължбъ, за който е установено, че е дошълъ отъ Франция, сиречь прелетѣлъ е Атлантическия океанъ. Че произлиза отъ едно градче въ Северна

Франция било установено отъ намѣрениа пръстенъ на кракътъ му. Тази птица е изминала, безъ почивка, повече отъ 500 километра—разстояние не надминато до сега.

□ ДЪРВЕСНАТА ГЖБА. Тя не е нищо друго освенъ познатата на всички праханъ. Среща се по дърветата въ видъ на особени нарастъци прилични на конско копито. Гжбата има свѣтло и тъмно сивъ цвѣтъ. Отвѣнъ е покрита съ твърда кора, а вътре е мека и жилава. Тя се храни съ изсмукания сокъ отъ дърветата. Отъ тѣзи гжби селянитѣ си приготвяватъ праханъ, която лесно се запалва и се употрѣбва вмѣсто кибритъ. Но за да се добие истинска праханъ трѣбва гжбитѣ да се залѣятъ съ врѣла вода, въ която да се постави пепель и силитра. Така, следъ като киснатъ нѣколко седмици, тѣ се изсушаватъ и се разбиватъ на дребни кжсове. Запалватъ се както знаемъ съ кремъкъ и чиличено огниво.

□ НАПОСЛЕДЪКЪ аероплана е билъ използванъ въ борбата противъ

маларията. Отъ аеропланъ е билъ изсипванъ надъ блатиститѣ и мучурливи мѣста особенъ прахъ, който убивалъ зародишитѣ на маларичнитѣ комари. По тоя начинъ недостѣпнитѣ иначе мѣста сж били обезвредявани.

Сега научаваме, че аероплана е билъ използванъ и за засѣване на голѣми ниви. Това е станало въ Северна Америка.

Аеропланътъ е летѣлъ низко надъ земята и е прѣскалъ семето.

☐ РЪЖДАТА. Отъ ръждясването на желѣзото се причинява голѣма загуба. Направено е смѣтка, че човѣчеството губи около 200 милиона килограма желѣзо на година. Цифрата не е малка.

За да се предотврати това ръждясване всички желѣжни предмети трѣбва да се боядисватъ по-често, а ония които не носятъ боя да се пазятъ отъ влага.

Почиствай добре пушката си, за да я предпазишъ отъ ръждата.

Гл.редакт. кап. *Трифоновъ Т.*, ред. *Кара-Ивановъ*

Печатница на Арм. в-изд. фондъ — София

ПРОВЕРЕНА

1957 г.